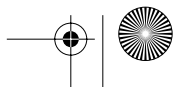
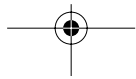
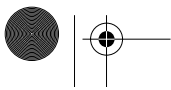
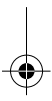
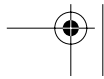
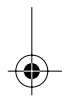
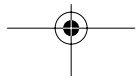
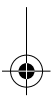
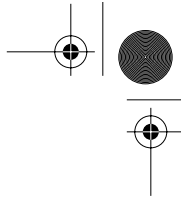

Samfunnsøkonomi – en idéhistorie

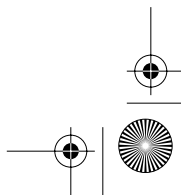
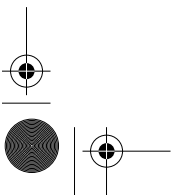

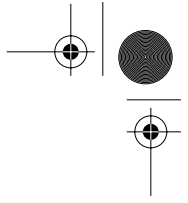
Agnar Sandmo

Samfunnsøkonomi – en idéhistorie

Universitetsforlaget

© Universitetsforlaget 2006

ISBN-13: 978-82-15-00851-6

ISBN-10: 82-15-00851-8

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med rettighetshaverne er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov eller tillatt gjennom avtale med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Utnyttelse i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Henvendelser om denne utgivelsen kan rettes til:

Universitetsforlaget AS

Postboks 508 Sentrum

0105 Oslo

www.universitetsforlaget.no

Omslag: Blæst/Stian Hole

Omslagsillustrasjon: Harriet Backer « Thorvald Boechs bibliotek » © Nasjonalgalleriet

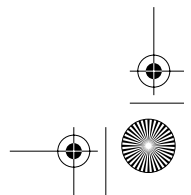
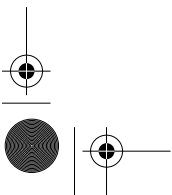
Gjengitt med tillatelse fra Nasjonalgalleriet, Oslo

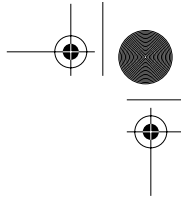
Sats: Laboremus Prepress AS

Trykk og innbinding: AIT Trykk Otta AS

Boken er satt med: Minion 10,7/14,0

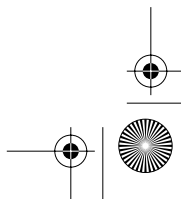
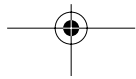
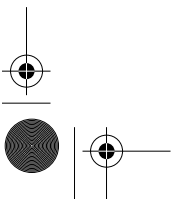
Papir: 100 g Munken Premium Cream 1,3

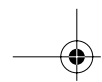

INNHOOLD

FORORD	11
KAPITTEL 1 ET FAG OG DETS HISTORIE.....	13
<i>Hva er samfunnsøkonomi?</i>	13
<i>Samfunnsøkonomer og andre økonomer</i>	14
<i>Hvorfor studere økonomisk idéhistorie?</i>	15
<i>Stilarter i økonomisk idéhistorie</i>	18
<i>Teori og empiri</i>	20
<i>Et faglig spesialområde</i>	21
KAPITTEL 2 SAMFUNNSØKONOMI FØR ADAM SMITH	24
<i>Økonomisk tenkning i de eldste tider</i>	24
<i>Skolastikerne</i>	26
<i>Merkantilismen</i>	27
<i>Cantillon</i>	28
<i>David Hume</i>	29
<i>Quesnay og fysiokratene</i>	31
<i>Turgot</i>	32
<i>To paradoksmakere: Bernoulli og Condorcet</i>	34
<i>Om periodisering og skoler</i>	35
KAPITTEL 3 ADAM SMITH.....	37
<i>Wealth of Nations</i>	39
<i>Smiths pristeori</i>	40
<i>Avlønningen til produksjonsfaktorene</i>	43
<i>Den usynlige hånd: Hva var det han sa?</i>	46
<i>Den usynlige hånd og Smiths syn på markedsøkonomien</i>	50
<i>Fri eller fullkommen konkurranse?</i>	51
<i>Samfunnets beste</i>	53
<i>Stat og marked</i>	54
<i>Økonomisk vekst</i>	56
<i>Adam Smith og den industrielle revolusjon</i>	57

6 SAMFUNNSØKONOMI – EN IDÉHISTORIE

KAPITTEL 4 DEN KLASSISKE SKOLE:

THOMAS ROBERT MALTHUS OG DAVID RICARDO	59
<i>Malthus</i>	60
<i>Befolkningsteorien</i>	61
<i>Økonomisk politikk: Fattigdom, frihandel og arbeidsledighet</i>	65
<i>Vennskapet med Ricardo</i>	67
<i>Ricardo</i>	68
<i>Pris- og fordelingsteori: Arbeid og kapital</i>	70
<i>Grunnrenten</i>	72
<i>Teorien om utenrikshandelen</i>	74
<i>Skatteteori</i>	76
<i>Om maskiner</i>	79

KAPITTEL 5 KONSOLIDERING OG INNOVASJON: JOHN STUART MILL 82

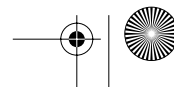
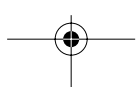
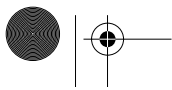
<i>Metodiske spørsmål</i>	85
<i>Prisdannelsen</i>	86
<i>Arbeidsmarked og lønn</i>	90
<i>Kriser og arbeidsledighet</i>	92
<i>Den langsiktige utvikling og det stasjonære samfunn</i>	94
<i>Nye problemstillinger: Sosialismens fremmarsj og arbeiderklassens fremtid</i>	96
<i>Den offentlige sektor</i>	98
<i>Utilitarisme, frihet og kvinners rettigheter</i>	100
<i>Den siste klassiske økonom?</i>	102

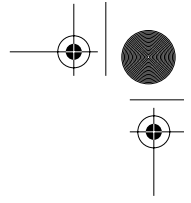
KAPITTEL 6 KARL MARX SOM ØKONOMISK TEORETIKER 104

<i>Liv</i>	105
<i>Det kommunistiske manifest</i>	108
<i>Kapitalen</i>	111
<i>Kapitalismen og merverdien</i>	112
<i>Arbeidsverdilæren hos Marx</i>	113
<i>Økonomisk vekst</i>	116
<i>Den fallende profittrate og kapitalismens sammenbrudd</i>	117
<i>Marx' betydning</i>	119
<i>Marx og Engels</i>	120

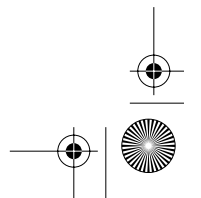
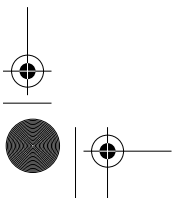
KAPITTEL 7 PÅ SIDEN AV DEN KLASSISKE TRADISJONEN:

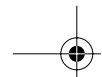
MARGINALISMENS FORLØPERE	123
<i>von Thünen</i>	124
<i>Dyrkningsmetoder og lokaliseringsanalyse</i>	125
<i>Faktorbruk og lønnsdannelse</i>	127
<i>Den naturlige lønn</i>	128
<i>Cournot</i>	130
<i>Etterspørselsloven</i>	131
<i>Prisdannelsen under monopol</i>	132

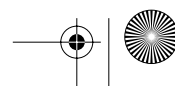
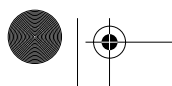

<i>Konkurransse mellom de få: Duopol.</i>	133
<i>Dupuit</i>	136
<i>Lønnsomheten av offentlige prosjekter.</i>	136
<i>Etterspørsel og optimal prissetting</i>	138
<i>Gossen.</i>	140
<i>Konsumentens adferd.</i>	141
<i>Andre bidrag.</i>	143
KAPITTEL 8 DEN MARGINALISTISKE REVOLUSJON I: JEVONS OG MENGERS	146
<i>Jevons</i>	147
<i>Den matematiske metode.</i>	149
<i>Grensenytteteorien</i>	151
<i>Etterspørsel og prisdannelse</i>	152
<i>Solflekkteorien</i>	155
<i>Menger</i>	156
<i>Verditeorien</i>	156
<i>Den store metodestriden.</i>	158
<i>Engel</i>	160
<i>Den østerrikske skole: Böhm-Bawerk og Wieser</i>	161
KAPITTEL 9 DEN MARGINALISTISKE REVOLUSJON II: WALRAS	165
<i>Metodiske spørsmål</i>	167
<i>Analyse av en bytteøkonomi: To personer, to varer.</i>	169
<i>Generell likevekt</i>	170
<i>Veien til likevekt: Teorien om tâtonnement</i>	173
<i>Eksistensproblemet</i>	174
<i>Likevekt og velferd</i>	175
<i>En sær episode</i>	177
<i>Helhetssyn på Walras.</i>	179
<i>Var den marginalistiske revolusjon en realitet?</i>	180
KAPITTEL 10 PARTIELL LIKEVEKTSTEORI: ALFRED MARSHALL	183
<i>Stil og ambisjoner.</i>	184
<i>Tilbud og etterspørsel</i>	186
<i>Partiell og generell likevekt</i>	189
<i>Nytte, etterspørsel og velferd</i>	191
<i>Elastisitetsbegrepet</i>	194
<i>Eksterne virkninger.</i>	195
<i>Faktormarkedet og inntektsfordeling.</i>	197
<i>Økonomi og samfunn.</i>	199
<i>Marshalls betydning.</i>	200
KAPITTEL 11 LIKEVEKT OG VELFERD: EDGEWORTH, PARETO OG PIGOU	203
<i>Edgeworth.</i>	203

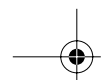

<i>Eksakt utilitarisme</i>	204
<i>Likevekt i en bytteøkonomi</i>	206
<i>Pareto</i>	210
<i>Nyttebegrepet og etterspørselsteorien</i>	211
<i>Markedslikevekt og optimalitet</i>	213
<i>Loven om inntektsfordelingen</i>	215
<i>Pigou</i>	217
<i>Utilitarisme og materiell velferd</i>	218
<i>Effektivitet og markedssvikt</i>	220
<i>Offentlig økonomi</i>	221
<i>Arbeidsledighet og offentlig politikk</i>	223
<i>Hvorfor studere samfunnsøkonomi?</i>	224
KAPITTEL 12 RENTE OG PRISNIVÅ: KNUT WICKSELL OG IRVING FISHER.	226
<i>Wicksell</i>	226
<i>Produksjon og fordeling</i>	229
<i>Kapital og rente</i>	233
<i>Makroøkonomiske teorier</i>	234
<i>Rettferdig beskatning</i>	236
<i>Irving Fisher</i>	238
<i>Konsument- og produsentteori</i>	239
<i>Sparing og investering</i>	240
<i>Kvantitetsteorien</i>	243
<i>Inntekt og skatt</i>	244
KAPITTEL 13 NYTT SYN PÅ MARKEDET:	
SEKS PERSPEKTIVER PÅ UFULLKOMMEN KONKURRANSE	247
<i>Veblen</i>	248
<i>Chamberlin</i>	251
<i>Robinson</i>	253
<i>Hotelling</i>	257
<i>Stackelberg</i>	260
<i>Zeuthen</i>	262
<i>Perspektiver</i>	264
KAPITTEL 14 DEN STORE SYSTEMDEBATTEN	267
<i>von Mises' utspill</i>	268
<i>Lange og Lerner</i>	269
<i>Hayek</i>	274
<i>Schumpeter</i>	276
<i>Perspektiver på systemdebatten</i>	281
KAPITTEL 15 JOHN MAYNARD KEYNES OG DEN KEYNESIANSKE REVOLUSJON	285
<i>Liv og virke</i>	286
<i>The General Theory</i>	288

<i>Keynes og klassikerne om arbeidsmarked og lønn</i>	291
<i>Etterspørsel og sysselsetting</i>	293
<i>Pengenes rolle</i>	296
<i>Keynesiansk stabiliseringspolitikk</i>	296
<i>Keynes og keynesianerne</i>	298
<i>Markedsøkonomiens langsiktige utvikling</i>	302
<i>Den keynesianske revolusjon</i>	303
<i>Keynes' øvrige forfatterskap</i>	304
<i>Hvor original var Keynes?</i>	305
KAPITTEL 16 SAMFUNNSØKONOMISK FORSKNING I NORGE.	
RAGNAR FRISCH OG TRYGVE HAAVELMO	308
<i>Ragnar Frisch</i>	311
<i>Etterspørsels- og produksjonsteori</i>	312
<i>Dynamikk og konjunkturteori</i>	313
<i>Økonometriske metoder</i>	315
<i>Nasjonalregnskap og planlegging</i>	316
<i>Frisch som samfunnsdebattant og systemkritiker</i>	318
<i>Trygve Haavelmo</i>	319
<i>Økonometrisk teori</i>	320
<i>Økonomisk teori</i>	322
<i>Haavelmo som lærer</i>	324
<i>Leif Johansen</i>	325
<i>NHH-miljøet: Karl Borch og Jan Mossin</i>	326
KAPITTEL 17 SAMFUNNSØKONOMISKE HOVEDTEMAER FRA KEYNES TIL 1970	329
<i>Hicks, Samuelson og moderniseringen av økonomisk teori</i>	330
<i>Arrow, Debreu og fundamentet for likevekts- og velferdsteorien</i>	336
<i>von Neumann og Morgenstern og spillteorien</i>	339
<i>Milton Friedman og kritikken av keynesiansk stabiliseringspolitikk</i>	343
<i>Robert Solow og vekstteorien</i>	345
<i>Normative perspektiver på offentlig økonomi</i>	347
KAPITTEL 18 LANGTIDSTRENDER OG NYERE PERSPEKTIVER	353
<i>Nye perspektiver i økonomisk teori</i>	353
<i>«Imperialisme» og tverrfaglighet</i>	357
<i>Økende formalisering</i>	359
<i>Mer empiri</i>	361
<i>Faglig profesjonalisering</i>	362
<i>Amerikanisering og internasjonalisering</i>	364
<i>Er samfunnsøkonomer enige om grunnleggende spørsmål?</i>	367
<i>Plan og marked</i>	369
LITTERATURHENVISNINGER	373
STIKKORDREGISTER	390

